

مصاحبه با فرهیختگان علمی کشور

مدیر گروه فرهنگ و سیره رضوی بنیاد پژوهشهای اسلامی مطرح کرد:

ضرورت پژوهش های خلاقانه و مناسب با نیاز مخاطب در حوزه رضوی

یکی از برنامه های چهارمین جشنواره سیره امام رضا(ع)، آموزه ها و کارکردها در دهه کرامت سال 99، انجام مصاحبه های علمی و تخصصی با فرهیختگان حوزه و دانشگاه است. در خدمت دکتر مرتضی انفرادی مدیر گروه

فرهنگ و سیره رضوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی با موضوع «سیره پژوهی امام رضا(ع)» هستیم. ضمن تشکر، در ابتدا لطفاً از مطالعات و پژوهش‌های در موضوع امام رضا(ع) در گروه فرهنگ و سیره رضوی بفرمایید. گروه فرهنگ و سیره رضوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس با توجه به چشم انداز، مأموریت و اهداف خود متولی دستیابی به مرجعیت علمی در تبیین سنت و سیره حضرت رضا(ع) است بنابراین با انتشار بیش از 250 اثر در حوزه فرهنگ و سیره رضوی و برگزیده شدن و کسب رتبه بیش از 40 اثر در جشنواره‌ها و محافل علمی و پژوهشی داخلی و خارجی؛ برگزاری نشست‌های تخصصی، نقد آثار، کرسی‌های ترویجی، بازدیدهای علمی، حضور در نمایشگاه‌های تخصصی، ویژه برنامه‌های دهه کرامت و دهه آخر صفر؛ گام‌های مؤثری در این زمینه برداشته است ولی به طور قطع تا رسیدن به نقطه مطلوب و مورد انتظار فاصله زیادی وجود دارد.

آیا پژوهش ویژه درباره سیره رضوی دارید؟

ج: بله. گروه فرهنگ و سیره رضوی با عنایت به وظیفه ذاتی خود، آثار متعددی رضوی را در دستور کار خود قرار داده است. به طوری که در سال 98 و 99 پروژه‌های علمی و تحقیقاتی متعددی مانند (دایره المعارف آستان قدس، فرهنگواره رضوی، تاریخ شفاهی حرم مطهر، مطلع الشمس، فلکه حضرتی، نفایس موزه، زمزمه معرفت، تاریخ تشکیلات آستان قدس و...) را در حال انجام دارد که برخی از آنها اتمام یافته است و در دهه کرامت 1399 انشاء الله رونمایی خواهد شد.

از نظر شما مهمترین ایده‌ها، مسأله‌ها، چالش‌های پژوهشی در باره فرهنگ و سیره امام رضا(ع) کدام است؟
ج: در حوزه فرهنگ و سیره رضوی مباحث متعددی مطرح است که از زوایای مختلف قابل بررسی است؛ به نظر می‌رسد پژوهش‌های رضوی علاوه بر نگاه نو و جدید می‌بایست خلاقانه، مناسب با نیاز مخاطب، همراه با زمان و عصر کنونی، کاربردی و مطالعاتی مبتنی بر مسأله محوری باشد تا بتواند با اتکا به مصادر و منابع اصیل کاستی‌های پژوهش را در حوزه رضوی تکمیل نماید.

وضعیت سیره پژوهی امام رضا(ع) در داخل و خارج از کشور را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

نهادهای متعدد پژوهشی در داخل کشور به مطالعه و تحقیق در سیره رضوی می‌پردازند علاوه بر اینکه بسیار از پژوهشگران به صورت فردی و سلیقه‌ای نیز به این موضوع اهتمام دارند در این زمینه می‌توان مهمترین چالش را عدم آگاهی از فعالیت‌های یکدیگر برشمرد که گاه به دوباره کاری، هم پوشانی تحقیقاتی، موازکاری و در نتیجه منجر به صرف وقت و هزینه اضافی خواهد شد.

در عرصه خارجی و بین الملل نیز ضعف پژوهش کاربردی و نیز عدم بستر سازی مناسب برای اطلاع رسانی و رسانه‌ای کردن تحقیقات رضوی و به عبارتی شناسایی و شناساندن فرهنگ رضوی به اقصی نقاط جهان صورت پذیرفته است تا جایی که در دهه کرامت سال گذشته 1398 نشست علمی در مورد "گزارش تحلیلی جایگاه امام رضا(ع) در رسانه‌های خارجی" با عنوان (شعاع نور در تاریکی) انجام شد که نتیجه این نشست حاکی از این بود که تقریباً هیچ (واقعاً هیچ) موضوع خاصی در مورد امام رضا(ع) و آستان قدس در رسانه‌های خارجی وجود ندارد و در این مورد مضجع شریف و نورانی امام مهربانی‌ها، از بسیاری از معابد سایر ادیان و مذاهب و فرهنگها؛ غریب‌تر واقع شده است. حتی در دایره المعارف اسلام (The Encyclopaedia of Islam) که به زبان انگلیسی مطالب قابل توجهی در مورد امام رضا(ع) ندارد و می‌تواند به ایده‌ای پژوهشی تبدیل گردد.

عرصه‌های مغفول یا جدید در حوزه سیره پژوهی امام رضا(ع) کدام است؟

ج: گذشتن برخی محققان از کنار تناقضات تاریخی و حدیثی در مورد امام رضا(ع)، ابهام در برخی از مصادر معتبر مورد استفاده، راه یافتن برخی پندارهای عامیانه و حتی خرافی، عدم انجام پژوهش‌های اجتهادی در این زمینه، از مهمترین مباحث در حوزه سیره پژوهشی است.

آسیب‌های رایج در سیره پژوهی امام رضا(ع) چیست؟

ج: تکرار و تأکید بر پژوهش‌های انجام شده بدون نوآوری، تحقیقات عموماً گردآوری، عدم توجه به نیاز مخاطب (زائر و مجاور)، عدم پژوهش‌های کاربردی، موازکاری‌های تحقیقاتی از جمله آسیب‌های سیره پژوهی است. موضوعات یا اولویتهای پژوهشی در عرصه مطالعات میان رشته‌ای علوم اسلامی و انسانی با تأکید بر فرهنگ و سیره رضوی کدام است؟

ج: شناسایی و معرفی اولویت های پژوهش در حوزه فرهنگ و سیره رضوی با هدف جهت دهی تحقیقاتی به پژوهشگران از مهمترین کارکردهایی است که در طرح تحول پژوهشی گروه ارائه گردیده است. با توجه به گسترش و تغییرات روزافزون ویژگی ها و شرایط برای اقناع عمومی زائران و مجاوران در عمق بخشی به مباحث زیارت (شامل زیارت مجازی، مسدود شدن اماکن متبرکه و حرما در شرایط خاص، شبیه ها و هجمه های اعتقادی در این زمینه و ...) شناسایی عرصه های مختلف پژوهش در این زمینه، شناسایی روندهای توسعه فرهنگ زیارت، رصد شباهت و پژوهشهایی از این دست اهمیت ویژه ای دارد بنابراین انتخاب و گزینش موضوعات خاص اجتناب ناپذیر است و در عین حال برای انتخاب بهترین زمینه های ممکن به عنوان اولویت پژوهشی در مباحث رضوی، تبعیت از یک فرآیند و مدل‌سازی علمی را ضروری می‌نماید در سابقه پرداختن به اولویت های پژوهشی رضوی، تلاش متعددی از سوی نهادهای درون سازمانی آستان قدس و برون سازمانی به چشم می‌خورد با توجه به سرعت تغییر و تحول در سبک زندگی مردم به روز رسانی و بازنگری در بسیاری از مسائل و موضوعات اهمیتی دوچندان می‌یابد.

اولویت های مطرح شده در این طرح تحول حاصل رویکردی کلان نگر، مبتنی بر نگاه جامع، تحول گرا، بر اساس تجربیات پژوهشی نخبگان و عنایت به خلأهای تحقیقاتی و نیازسنجی های پژوهشی در جهت تحقق اهداف اساسنامه بنیاد و سایر اسناد بالادستی؛ انتخاب شده است.

فهرست اولویت های پژوهشی رضوی (با توجه به محورهای 4گانه پژوهشی گروه) از این قرار است:
1- محور زندگی نامه امام رضا(ع):

لزوم پژوهش بر وقایع و حوادث 50 سال ابتدایی زندگی امام رضا(ع)؛ از آنجا که بیشترین پژوهشهای انجام شده و به عبارتی تطور مطالعات مبتنی بر سالهای آخر زندگی مبارک حضرت (از هجرت تاریخی، ولایتعهدی، مناظرات، شهادت) می باشد لذا خلأهای پژوهشی متعددی در ایام کودکی، نوجوانی، جوانی، میانسالی وجود دارد و هر کدام از این دورانها و اتفاقات می تواند به تبیین سبک زندگی رضوی و تشریح رویدادها کمک شایانی کند. ایرادات متعدد مبتنی بر برخی از رخدادهای زندگانی حضرت مانند مناظرات ایشان، هرچند در گروه کلام اندیشه از دیدگاه یهود و مسیحیت به مستند سازی مناظرات پرداخته شده است اما این موضوع احتیاج به اطلاع رسانی گسترده و نهادینه کردن برای عموم دارد.

2- محور حرم و آستان قدس:

لزوم پژوهش فراگیر و استفاده تحقیقاتی از ظرفیت معماری حرم مطهر با توجه به توصیه های رهبر معظم انقلاب در حکم انتصاب تولیت معزز

(مجموعه ای فضاها و بناهای آستان قدس گنجینه ای منحصر به فردی از هنر معماری اسلامی و ظرائف و لطائف علمی و هنری پر مضمون ملت ایران است) (نگهبانی و مراقبت از گنجینه ای منحصر به فرد هنر معماری و خطاطی و تزئین به کار رفته در مجموعه ای بناها و فضاها)
به این ترتیب مطالعه و تحقیق در این حوزه از اولویتهای پژوهشی گروه به شمار می رود.

3- محور معارف رضوی:

تبیین بسیاری مسائل کلامی، تفسیری، روایی، فلسفی، سیاسی، تاریخی و... که برگرفته از آموزه های ناب رضوی است و در پاسخ به مسائلی مانند (چگونگی علم امام، شهادت، امامت، مناظرات، سبک زندگی و...) تبلور خواهد یافت.

4- محور زیارت:

تأکید بر تدوین استراتژی و پژوهشهای مرتبط با محور زیارت با عنایت به هجمه های گسترده از سوی وهابیت در دوران معاصرو سایر شباهت در طول تاریخ، به منظور به روزرسانی و تشخیص به موقع موضوعات و مسائل نوین.

ضروری است نخبگان و فرهیختگان در هریک از محورهای گروه، این مباحث را به طور مستمر رصد نمایند تا ضمن شناسایی به موقع مسائل نوظهور و مهم، پژوهشهای تخصصی و ویژه به تناسب آن صورت پذیرد.